

महाराष्ट्र राज्यातील माजी सैनिकांचे पुनर्बसन व
अन्य कल्याणकारी कार्यक्रम राबविष्यासाठी माजी
सैनिक महामंडळाची (Mesco) स्थापना

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग
शासन निर्णय, क्रमांक: मासैम-१०९९/२३९०/प्र.क्र. २४४/९९/२८
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक : १८ जानेवारी, २००२.

शासन निर्णय :-

सैन्यदलातील (भूदल, नौदल व वायुदल) निवृत्त होणा-या सैनिकांचे पुनर्बसन व्हावे आणि त्यांना निवृत्तीनंतर रोजगाराच्या संधी उपलब्ध व्हाव्यात याकरिता विविध कल्याणकारी योजना राज्य आणि केंद्र शासनामार्फत जाहीर करण्यात आल्या आहेत. अशा सेवानिवृत्त, अपंग सैनिक किंवा युधात मृत्युमुखी पडलेल्या सैनिकांच्या कुटुंबियांना उपजीविकेचे साधन उपलब्ध व्हावे, याकरिता देखील काही योजना आखण्यात आलेल्या आहेत. या विविध योजनांची अंगलबजावणी अधिक परिणामकारकपणे करण्याकरिता माजी सैनिकांच्या पुनर्बसनासाठी आणि कल्याणाकरिता एक महामंडळ स्थापन करावे, असा विचार १९८२ पासून शासनाच्या विचाराधीन होता. असिकडेच कारगिल विजय स्मृतीदिनानिमित्त दि. २८ जुलै, २००१ रोजी आयोजित करण्यात आलेल्या कार्यक्रमात मा.मुख्यमंत्री आणि मा.उपमुख्यमंत्री महोदयांनी राज्यात अशा महामंडळाची स्थापना करण्याची घोषणा केली होती. त्यानुसार महाराष्ट्रात माजी सैनिकांचे पुनर्बसन व अन्य कल्याणकारी योजना राबविष्यासाठी माजी सैनिक महामंडळाची (Maharashtra Ex-serviceman's Corporation) स्थापन करण्याचा शासनाने आता निर्णय घेतला आहे.

२. या माजी सैनिक महामंडळाची ठळक उद्घोषे खालीलप्रमाणे असतील.

- १) माजी सैनिकांना सरकारी, निमसरकारी, शासकीय महामंडळे व प्राधिकरण व खाजागी विधागामध्ये सुरक्षा क्षेत्रात नोक-या उपलब्ध करून देणे. त्यासाठी महामंडळाच्या मेमोरॅन्डम ऑफ असोसिएशनमध्ये या कलमाचा अंतर्भाव करणे.
- २) माजी सैनिकांसाठी स्वयंरोजगाराच्या योजना आखणे, तयार करणे, त्यासाठी आर्थिक मदत मिळवून देणे तसेच उद्योगार्थादा सुरु करणे, व्यापार, वाणिजिक व सेवा उद्योगाची स्थापन करणे, त्यांचे प्रबलन करणे, इत्यादीबाबत माजी सैनिकांना मार्गदर्शन व मदत करणे.
- ३) माजी सैनिकांच्या रोजगार आणि पुनर्स्थापना योजना सुरु करणे, त्यांचे प्रबलन करणे प्रायोजन करणे आणि त्यांची अंगलबजावणी करणे.

४) माजी सैनिकांचे कल्याण आणि पुनःस्थापना करण्याच्या दृष्टीने व्यवसायांची उभारण करणे, तसेच उत्पादन खरेखी-विक्री, विनियमन, उभारणी, व्यवसायाबद्दल मुद्दांचा, इ.उपक्रम सूरु करणे तसेच उत्पादनाला खाजारपेठ मिळवून देणे,विविध प्रकारचे उद्योग, यंत्रसामग्री, निवाड सामग्री आणि उपकरणे,कल्याण माल इत्यादी भाडेतत्त्वाबर मिळवून देणे, त्याबाबत राहाऱ्या करणे.

५) माजी सैनिकांची आर्थिक स्थिती सुधारण्याच्या दृष्टीने विविध योजना आखणे व स्था कायोन्वीत करणे.

६) माजी सैनिकांसाठी स्थापन करण्यात येणारे सदर महामंडळ मेस्को (MESCO) सैनिक कल्याण विभागाच्या यंत्रणेव्यतिरिषत स्वतंत्रपणे परंतु सैनिक कल्याण विभागाच्या यंत्रणेशी समन्वय राखून काम करील.

३. सदर महामंडळ निर्माण झाल्यावर हे तूत तरी अतिशय छोट्या आकाराचे असेल. सदर महामंडळाचे मुख्यालय पुणे येथे राहील. या महामंडळाच्या संचालकाचे कांम संचालक, सैनिक कल्याण विभाग, पुणे हे अतिरिक्त कार्यभार म्हणून पहातील. त्याशिवाय एक व्यवस्थापक, एक अधीक्षक व एक कार्यकारी सहायक एवढा अधिकारी/कर्मचारी बृद्ध राहील.

४. सदर महामंडळ आर्थिक दृष्ट्या सक्षम व स्वयंपूर्ण खावे म्हणून सुमारे ५ कोटी रुपये इतके भागभांडवल उपलब्ध करून देण्यात यावे असा निर्णयही शासनाने घेतला आहे. या भागभांडवलापैकी जवान कल्याण विश्वस्त मंडळ (महाराष्ट्र) ह्या संस्थेकडे जमा असलेले रु.४ कोटी ५३ लाख माजी सैनिक महामंडळाच्या भागभांडवलासाठी उपलब्ध करून देण्यात यावे. तसेच रु.५ लाख हे यावर्षीच्या अर्थसंकल्पात विधिमंडळास पूरक मागणी सादर करून शासकीय अनुदानातून उपलब्ध करून देण्यात यावे आणि उर्वरित भागभांडवल हे माजी सैनिकांच्या पुनर्वसनासाठी प्रतिवर्षी जनतेकडून संकलीत करण्यात येणा-या ध्वजदिन निधीअंतर्गत जमा होत असलेल्या कल्याणकारी निधीतून अर्थसहाय्याच्या स्वरूपात उपलब्ध करून देण्यात यावे असा तत्वतः निर्णय घेण्यात आलेला असून त्यासंबंधीत आवश्यक ती पुढील कार्यवाही पूर्ण झाल्यावर जरूर ते आदेश निर्गमित केले जातील यासाठी विहित मार्गाने तरतूद करण्यात येईल आणि तरतूद झाल्याशिवाय यासाठी खर्च करता येणार नाही.

५. तसेच हे महामंडळ निर्माण झाल्यावर महाराष्ट्र खाजागी सुरक्षा रक्षक (नोकरीचे नियम व कल्याण) अधिनियम १९८१ च्या कलम २३ अ अनुसार या महामंडळास अधिनियमातून सूट देण्याची कार्यवाही उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभागाकडून व्हावी असाही तत्वतः निर्णय शासनाने घेतला आहे. त्याचबरोबर महासंचालक, पुनर्वसन संरक्षण मंत्रालय, नवी दिल्ली याच्याकडून या महामंडळामार्फत सिक्युरिटी कॉन्ट्रॅबट चालविण्यासाठी मान्यता प्राप्त करून त्यांच्या सूचना व नियमानुसार राज्यातील विविध शासकीय /

निम्नांसकार्य व खाजगी भेस्थांशी करार कर्तव्य त्यांना लागणारे सुरक्षा कर्मचारी पुरविण्यात यावेत असाही विषय घेण्यात आलेला आहे.

६. वरीलप्रमाणे उद्धीष्टे असलेल्या हया महामंडळाची नोंदणी कंपनी अधिनियम १९५६ अनुसार कंपनी म्हणून करण्यात यावयाची आहे. वरील परिच्छेदांमध्ये उल्लेखिल्याप्रमाणे कार्यवाही पूर्ण होताच प्रस्तुत महामंडळाच्या रस्तापनेवावतचे सविस्तर आदेश काढण्यात येतील.

७. हा शासन निर्णय, वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.३७/२००२/व्यय - ४, दि.१७.१.२००२ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

ज. य. दिवाण
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति -

राज्यालय यांचे सचिव,

मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, सर्व मंत्री, राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव/स्वीय सहायक,

मुख्य सचिव,

शासनाचे सर्व अपर मुख्य सचिव, प्रधान सचिव, सचिव,

सर्व विभागीय आयुक्त,

सर्व जिल्हाधिकारी,

सर्व जिल्हा परिषंदाचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी,

* प्रबंधक, उच्च न्यायालय, अपील शाखा/मूळ शाखा, मुंबई,

* प्रबंधक, लोकायुक्त व उप लोकायुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई,

* आयुक्त, राज्य निवडणूक आयोग, मुंबई,

* राज्यिक, महाराष्ट्र विधान मंडळ सचिवालय, मुंबई,

* राज्यिक, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई,

महालोकायापाल, महाराष्ट्र - १, मुंबई,

महालोकायापाल, महाराष्ट्र - २, नागपूर,

उधिदान व लेखा अधिकारी, महाराष्ट्र, मुंबई,

निवासी लोका परीक्षा अधिकारी, मुंबई,

संघालक, सैनिक कल्याण विभाग, शासकीय बंगला क्र.९, शास्त्रीगड, येरवडा,

पुणे - ४११००६,

संघालक, सैनिकी सेवापूर्व शिक्षण संस्था, सिडको, ए-१, १२, सेकटर ३, मौलाना आज़ाद

कॉलेजच्यामागे, नाविन औरंगाबाद - ४३१००३,

सर्व जिल्हा सैनिक कल्याण अधिकारी, जिल्हा जिल्हा सैनिक कल्याण कार्यालय,

माहिती व जनसंपर्क महासंघालक (प्रसिद्धी पत्रक काढण्याच्या विनंतीसाहें),

मंत्रालयीन विभागाच्या अधिपत्याखालील सर्व विभागाध्यक्ष आणि कार्यालय प्रमुख,

सर्व मंत्रालयीन विभाग,

सामान्य प्रशासन विभागातील सर्व कार्यासने,

निवड नस्ती (२ प्रती).

* एकाने.

